SUCCINCTA DESCRIPTIO
FEBRIS EPIDEMICÆ
MALAGAE NUPER SAEVIENTIS,
SYMPTOMATUMQUE
IPSAM COMITANTIUM,

UNA CUM METHODO EI MEDENDI

ADHIBITA.

AUCTORE

D. JOANNE EMANUELE AB AREJULA,

EDITA

JUSSU D. PETRI TRUXILLO,

rerum militarium civiliumque Rectoris Malagae.

EX HISPANICO IN LATINUM VERSA

A

JOSEPHO SALOMONE FRANK,

MEDICINAE DOCTORE.

VIENNAE, 1805.

Sumptibus Antonii Doll.

PRÆFATIO INTERPRETIS.

Magnam omnino voluptatem me percepisse fateor, cum mihi mandatum esset, ut tractatum hunc, de morbo exitiali atque ad finem usque sæculi elapsi omnibus medicis ignoto, quem febrim flavam vocant, hispanice conscriptum in linguam germanicam verterem. Quo pro tenuitate virium mearum perfecto, majori lætitia perfundor delato etiam mihi negotio eundem libellum latine reddendi, ut omnibus tandem medicis innotescat, quibuscum symptomatibus

hæc epidemia conjuncta ſit, et quæ ratio ei medendi adhibita maxime ſalutaris inventa fuerit.

Cum menſe Septembri anni ſuperioris, febris flava epidemice incolas Malagæ infeſtans, magnas ſtrages ederet, Rectores Hiſpaniæ medicum Arejula, qui jam anno 1800 hac febri Gadibus ægrotantes, et anno poſt Medinæ Sidoniæ eodem morbo afflictos bene tractando inclaruit, in illam urbem miſere, ut diligenter in indolem ejus inquireret examinaretque methodum, qua in depellendo hoc malo uterentur, et quoad fieri poſſet, vim peſtiferam hujus epidemiæ cohiberet et reprimeret. Is igitur ad ſingulos ægrotos, quotquot tunc in noſocomio decumbebant, viſens eorumque conditionem mira ſedulitate explorans, novas de hoc malo obſervationes collegit neque pi-

guit

guit eum cum hisce conferre, quæ aliis medicis obſervata ſunt, et iteratum denique experimentum methodi medendi ad lectulos ægrotantium capere. Hoc facto, hanc ſimplicem morbi hiſtoriam præſtantiſſimæque inventæ methodi enarrationem, jubente hujus urbis Gubernatore, qui nomen etiam his chartis ſubſcripſit, typis exſcribendam curavit; unde non exiguum decus atque magna auctoritas huic libello accedit. —

Præterea pro certo habeo omnem lectorem, modo medicorum ſcripta rite judicare ſciat, in hoc libro acre atque ad minimos eventus attentum ingenium ſimulque magnam diligentiam in ſymptomatibus hujus febris exponendis deprehenſurum eſſe, et quamquam notiones, quas auctor ſibi de morborum natura informavit, non accurate ſyſtematibus artis medicæ

his

his temporibus vigentis respondent, et nonnunquam ejus medela nimis circa symptomata sola versatur, tamen ita experientiam ducem sequitur, ut hunc tractatum inter optimos de hoc morbo libros merito numerare queamus.

Quod ad naturam febris flavæ attinet, ex sequente descriptione clare elucebit, eam febri, quam vocant putridam vel nervosam, adeo adfinem esse, ut primo adspectu hic morbus epidemicus nil aliud esse videatur, quam ipsa febris nervosa intentior.

Non negandum tamen quædam symptomata in illa febri occurrere, quæ partim nunquam, partim rarissime in nervosa apparent; contra esse alia, quæ medico hanc febrim curanti nullum timorem incutiunt, verum eadem in morbo epidemico, de quo

sermo est, fere ineluctabilis fati sunt prænuncia. Hujusmodi est surditas ægrotanti obveniens, quæ olim in numero bonorum signorum febris nervosæ ducebatur, et quamquam recentiores observationes docent, etiam hoc symptomate comparente multos hoc malo occumbere, alios ad sanitatem revocari, ut adeo illa surditas in exitu febris nervosæ definiendo nullum momentum habeat, tamen in morbo de quo nunc agimus, ex multiplici auctoris experientia, surditas in ægrum ingruens nunquam non letum præmonstrat.

Etiam deliria, quæ medici non tantopere damnant in febri nervosa, contra autem in febri flava erumpentia semper auctori timorem exitus infausti attulerunt.

Taceo de ceteris symptomatibus, ne videar hæc fusius describere velle,

quæ

quæ prudens lector ex hoc libello facile accurateque cogniturus est.

Licet Deus Optimus Maximus et cura eorum, quorum manibus gubernacula imperii tradita sunt, hanc pestem a nostris finibus arceant, credo tamen magnopere utile esse, ut hic libellus in manus omnium medicorum perveniat, præsertim eorum, qui artem medicam in urbibus mari proximis exercent, ut si casu hoc contagium erumperet, ii quasi armis idoneis instructi sint ad hoc pestiferum malum debellandum.

Dabam Viennæ Mense Maji 1804.

AD

AD
ILLUSTREM PRÆSIDEM.

Opinarer me non plane vota illorum implevisse, quorum jussu hanc urbem petii, si prius abirem, quam et brevem descriptionem horum symptomatum edidissem, quæ in epidemico morbo incolas hujus urbis infestante apparuere, et simul rationem ei medendi exposuissem, jam ante aliquod tempus a me excogitatam, et quam denique experientia me docuit esse præstantissimam, meritoque omnibus aliis adhuc tentatis præferendam.

Tempore, quo Te vir illustris commonefeci, quanta utilitas ex promulgatione harum de hac epidemia collectarum observationum nasci possit, ut momento, quo rectoribus alicujus provinciæ medicis innotescit, ægrum aliquem hac febri correptum esse, ii omnia auxilia in subsidium vocare possint, ne contagiosum hoc malum nimis altas agat radices; veritas hujus rei

adeo

adeo Te commovit, ut nil ſalubrius fore mox pronunciares. Cum ſemper hoc, quamquam permultis negotiis diſtentus, mente volutares, neceſſarium duco hiſtoriam hujus morbi acuratius deſcribere, ut ſatisfaciam deſiderio Tuo, quo omnia perficere tendis, quæ utilia populo credis, cujus imperium Tibi a rege noſtro traditum eſt. Inſuper lubenter hanc occaſionem arripio palam faciendi gratum meum erga Te animum, propter honorem, quo me dignum eſſe duxiſti, qui Tuorum pro humani generis ſalute ſuſceptorum laborum particeps ſim.

DEFINITIO MORBI.

Eodem meridie 23. Octobris, quo hanc urbem ingreſſus ſum, obediens Tuo juſſo medicum elegi mecum noſocomium petiturum, quod pro infectis hac epidemia exſtructum fuit. Vix primum intravi cubiculum, cum adſpectus aliquorum ægrotantium jam me doceret, morbum nunc Malagæ ſævientem eundem eſſe, qui anno 1800 incolas Gadium locorumque circumjacentium, et anno 1801 Medinæ Sidoniæ habitantes afflixit. Ut autem pro dignitate mei officii veriſſimam deſcriptionem hujus epidemiæ Rectoribus Andaluſiæ tradere poſſem, ægrotantes quotquot tunc in noſocomio decumbebant, ſingulos examinavi;

po-

poſtea flexo in veſperam die, omnes convocavi medicos mihi idoneos viſos ad communicandas mihi obſervationes, quas de hoc malo ad ægrotantium lectulos collegere. Stabilitum dein fuit, febrem, qua nunc ægrotantes laborant, *typhum icterodem vel febrim flavam eſſe.*

Annuebant omnes meæ artis ſocii huic aſſertioni, quo facto, eodem veſpere 23. Octobris, per Te, Excellentiſſimo D. Thomaſio de Morla hæc nuntianda curavi, qui dein efficaciſſima auxilia in uſum vocavit ad hoc contagioſum malum circumſcribendum arcendumque.

Non mihi animus eſt, modo characterem hujus epidemiæ ſignaque ejus pathognomica, quibus eam ab aliis acutis morbis huic perſimilibus diſtinguere poſſumus, ſyſtematice exponere; hunc laborem in aliud tempus differo, alioquin probe intelligens, melius faciliusque morbos dignoſcendos eſſe accurate deſcriptis ſymptomatibus, quam ſi hos in aliquod ſyſtema includere ſtudemus.

Febris, de qua nunc agitur, conſiſtit in concurſu ſequentium ex mali natura depromtorum ſymptomatum, quam ex cauſis mox enarrandis nomine febris flavæ appellamus.

§. 1.

§. 1.

Incipit hæc febris, cujus indolem mox fuſius deſcripturi ſumus, cum horrore, aliquando cum frigore, poſt aliquas horas, pulſus fit debilis celerque, intenſior eſt quam in ſtatu naturali corporis calor, ab initio ad finem usque morbi perdurans, ſed non æquali vigore in omni febris periodo. Aeger nunc magis nunc minus perſentit dolores inſolitos per totum corpus vagantes. Imminutæ ſunt vitales vires.

Urina eſt naturalis; functiones cerebri minus vel nec hilum turbatæ; cutis color flavus vel ex pallido flaveſcens.

Plerumque febris intra tertium, quintum ſeptimumque diem terminatur.

En rationem cur hunc acutum remittentemque morbum, nomine febris flavæ appellaverimus.

§. 2.

Semper inopinate aggreſſus eſt hic morbus ægrotantes, nec ullum ſymptoma prægrediebatur, de quo ſuſpicandum fuit hanc febrim erupturam eſſe.

Symptomata, quæ in hoc malo apparent, ſæpe regularia, non raro autem irregularia ſunt.

§. 3.

§. 3.

Ad regularia ſymptomata pertinent ſequentia: horripilatio vel exiguus horror, nunquam autem frigus manifeſtum; magnus capitis dolor usque ad tempora ſeſe expandens; dolor quoque totum corpus præcipue lumborum regionem ſuperioresque inferioresque extremitates occupat; palpebræ adeo graves ſunt, ut ægrotantes vix oculos attollere poſſint. Conqueruntur ægroti de magna laſſitudine nariumque ſiccitate; lingua autem humida eſt et minus ſpurca. Flaveſcit cutis præcipue a tertio die; evaneſcit oculorum fulgor et albedo corneæ opacæ in colorem ex flavo rubentem transmutatur ita, ut minus experti credant initium ophtalmiæ, atque inflamatoriam diathefin adeſſe. Collabitur facies, abhorrent ægrotantes omnes cibos ex carne confectos, pulſusque nunc fortem mentitur, nunc adeo debilis eſt, ut manifeſte demonſtret ita imminutum eſſe cordis vigorem, ut non amplius ſufficiat ad ſanguinem per totius corporis circuitum propellendum. Aboletur denique omne cibi deſiderium, et ſæpe vomendi conamina, hinc inde diarrhœæ accedunt. Aliquando fit, ut ambo hæc ſymptomata ſimul in ægrotantem ingruant, materiaque excreta graveolentem odorem ſpargat. Oboritur ſenſus ingratus circa cardiæ re-

regionem ſudorque largus, atque urina bilioſa excernitur.

§. 4.

Omnia hucusque memorata ſymptomata, vel cum vel ſine ſudore 1) poſt nycthemeri ſpatium remittunt, ſuperveniente exacerbatione altero die, quam inſequitur remiſſio vel plenaria apyrexia tertio, aliquando quarto, quinto vel etiam ſeptimo die, quamquam raro. Animales functiones, dummodo febris non intenſior ſit, ab hiſce ſymptomatibus nunquam læduntur; ſemper autem evaneſcente eorum inſultu debilitas atque appetitus deletus remanent.

§. 5.

Symptomata quæ irregularia vel anomala vocamus in ſequentibus conſiſtunt; magnus horror vel frigus manifeſtum in morbi initio, inſultus febriles quidem moderati, ſed absque ordine et certa periodo incedunt. Fit ut aliquando fortior inſurgat febris, paulo poſt autem plane evaneſcat. Lingua eſt tremula, ſicca atque medio colore luteo fuscove inquinata. Cephalea magna, dolent oculi tument rubentque. Ad-

1) Sudor quem remiſſio poſt viginti quatuor horas ſecuta eſt, ſemper pro bono ſigno habebatur.

Adveniunt magna artuum laſſitudo 1), et continua ad vomendum conamina, conqueruntur ægrotantes de onere gravi in hepatis regione, dolet cardia cum ardoris ſenſu, urgent lipothymiæ, et frigus ſuperiores inferioresque extremitates occupat 2); inſequitur vomitus nunc continuus nunc interruptus et materia eo ejecta, aut ab initio biliofa eſt ſuperveniente poſtea atrabiliaria, aut in mali exordio jam ægrotantes materiam nigram vomitu ejiciunt. Tinguntur tali colore etiam alvinæ fæces, quæ carbonibus tritis perſimiles ſunt. Accedit anxietas ſumma, ægrotantesque nunc caput nunc totum corpus aſſiduo in lecto jactant; loquela fit balbutiens, adeſt pigrities reſpondendi vocisque raucitas; urget pharyngis dolor deglutitionem impediens; oboritur Surditas 3); apparent rubræ nigræve maculæ in illis corporis partibus quæ naturali ſitu premuntur; erumpit icterus

1) Vidi duos ægrotantes, quibus tanta artuum movendi impoteſtas ſupervenit, ut crediderint ſe paralyticos factos eſſe. Primus fuit villicus circiter 50 annorum et alter chirurgus. Ambo hac ſebri periere.

2) Conſtanter obſervatum fuit, ægrotantes ſemel frigidos factos nunquam iterum calorem recuperaſſe. Si in tali rerum conditione etiam debilitas pulſus obvenit, mortem inſtantem pronunciavimus.

3) Surditatem, quæ pro bono augurio in febribus putridis a me habebatur, ingruentem in epidemiam, de qua nunc agimus, certæ mortis prænunciam fuiſſe ſemper obſervavi.

rus nigerque ſanguis ex faucibus, naribus et ano ſtillat; ſuppreſſa eſt urina et adeo vexat urethræ irritatio ægrotantes, ut cogantur ſæpius membrum virile arcte comprimere, quemadmodum in illis fieri ſolet, qui calculo veſicæ laborant. Denique ſingultus, frigus totius corporis et labia nigra hanc tragœdiam claudunt.

§. 6.

Non ſimul hæc ſymptomata incedunt; nec eadem mali periodo. In aliquos, quamquam rarum, tota hæc cohors, jam primis viginti quatuor morbi horis ingruit; in aliis autem poſt tertium, quintum ſeptimumve diem apparent. Vidimus quoque hæc erumpere undecimo, et etiam decimo tertio febris die, præcipue vomitum nigrum, cardialgiam etc.

§. 7.

Hinc inde miſeros obruit atrox, atque in furorem usque vergens delirium, quod medicum inducit ad eos arcte ligandos. Tunc ægrotantes continuo oculos circumvolvunt, nec in aliquo objecto morantur. Oboritur et ſemiſomnus ſopor. Tres perfecta mentis conſtantia ad mortem usque præditi fuerunt. Multi nec vomitu nec diarrhœa laborarunt, ſed mox frigus

ob-

obduxit corpus et respiratio oppressa fuit. Medio Novembris sæpe petechiæ conspiciebantur, et fine hujus mensis epidemicus morbus in intermittentes tertianas quartanasque transivit; quod semper indicium est epidemiam in decrementum ruere.

Dolendum cætera cutis exanthemata adeo raro occurrere in hac febri.

§. 8.

Annotandum est, ægrotantes Malagæ hac epidemia infectos, majorem jacturam virium vitalium passos esse, quam illos, quos Gadibus et Medinæ Sidoniæ tractavimus. Præterea nunquam hic largus ille sudor apparuit, quo multi in locis modo memoratis ab hac contagiosa febri et quidem primis morbi diebus liberati fuerunt. Solummodo hunc in aliquibus ægrotantibus erumpere conspeximus post emetici antimonialis usum, quibus dein tinctura corticis peruviani porrigebatur ad vires erigendas.

§. 9.

PROGNOSIS.

Constat Hippocratis effatum ab omnidns medicis posteriorum sæculorum, usque ab nostrum confirmatum, nempe: omnes prædictiones in morbis acutis ratione salutis et

 mor-

mortis admodum incertas esse; quanto incertior ideo fit prognosis in morbis peractis, ad quos Hercle!, febris flava numeranda est.

Veritas hujus rei adeo clare patet, ut quamvis expertissimus medicus, nunquam non hallucinetur; dum medelam primorum hoc pestifero malo adflictorum suscipit; id quod constanter anno 1800 Gadibus et annum post Medinae Sidoniae observavimus, et nuper etiam hic omnibus medicis accidit, quamquam anteriori autumno jam multos hac epidemia correptos viderunt, feliciterque pertractarunt.

§. 10.

Non raro occurrit medicum credere aegrotantem omni periculo vacuum esse, eumque adstantesque mente percuti cum vident eundem aegrotantem, et quidem jam post aliquas horas, animam efflare. Quanto magis augetur terror, si hoc accidit, postquam aeger jam in convalescentia versatur, eumque in vado collocatum esse pronunciatum fuit. Oportet ideo nos cautos esse in praenunciando mali exitum semperque periculum timendum, nisi continuum constansque levamen per duas pluresque dies insequitur.

§. 11.

§. 11.

Solent, ut bona ſigna conſiderari: ſi morbus modico horrore incipit, inſequente dein calore moderato exacerbationesque regulatim nychthemeri ſpatio redeunt, et æger in febris vigore nullos paucosve horrores perſentit. Porro ſi pulſus fortis eſt et lingua humida, et in omne latus decumbendi ibique inhærendi poteſtas adeſt, mentisque vires vigent.

§. 12.

Calidiore ſub cœlo natis eductisque non adeo exitialis fuit hæc epidemica febris, quam illis, qui ex frigidiori climate huc petebant; eoque majus eſt hujus morbi periculum, quantum illi, qui hoc malo corripiuntur, olim viciniores frigidiori zonæ degebant.

§. 13.

Perfecte erumpens icterus 1) in quacunque morbi periodo, bonum eſt. Melius ſi poſt ſextum febris diem apparet.

 §. 14.

1) Icterus non adeo communis fuit Malagæ quam Gadibus. Defectu autem virium vitalium fere omnes ægrotantes hic laborarunt.

§. 14.

Sanguis solummodo ex gingivis stillans, aliisque corporis cavitatibus parcens, spem magnam attulit fore, ut in bonum mutaretur morbus. Melius est, si hoc symptoma post sextum diem ingruit.

§. 15.

Ad mala quamquam non semper lethalia symptomata pertinent: vomitus fuscus nigerve, diarrhœæ ejusdem indolis et cruoris fluxus ex oris cavo. Crescit vitæ periculum, si vitalis hic latex quoque ex naribus, ano, vaginaque prorumpit. Pejus est, si cardialgiæ vehementes, petechiæ, vel abortus accedunt. Ferè semper pro lethalibus prodromis habenda sunt sequentia: singultus, mens turbata, urina suppressa, atque debilitas magna.

§. 16.

Ut lethalia quoque signa declaranda sunt: manifestus extremitatum rigor, irrequies summa cum deliriis, convulsiones lotiique excretio plane abolita.

§. 17.

Si ægrotantes ante hujus febris insultum, jam chronico aliquo morbo laborabant,

e. g.

e. g. calculo. respirationis impedimento simul crebris sputis juncto, hæmorrhagia pulmonali, obstructione manifesta aliove gravi malo abdominalia viscera occupante, tunc mortem prænunciavimus.

§. 18.

Superveniente hac epidemia illis, qui morbo venereo infecti sunt, vel qui nimium veneris opus exercent, hi fere omnes pereunt. Exitialis ideo fuit febris flava recentibus nuptis juvenibusque nimium amore alterius sexus flagrantibus.

§. 19.

MEDENDI METHODUS.

Nil tam ingratum medico esse potest, quam sese obstrictum videre medelam morbi suscipere, cujus exitus tantis dubiis premitur, et cujus adspectus tantam nauseam movet, ut etiam illi, quos jam consuetudo induravit ad tales ægrotantes videndos pertractandosque, horrore percutiantur, dum oculos ad lectum talium miserorum vertunt inquinatum nigris luteisque maculis a bile vel sanguine, 1) ex oris cavo profluente; quibus

1) Sanguis non solum vomitu alvoque excernitur, sed etiam per nares, gingivas, aures, immo quoque per puncta lacrymalia prodit.

bus tetris coloribus aliquando etiam cutis turpatur. Fit quoque, ut tota corporis superficies flavo fuscove colore (a bile in sanguine prædominante) 1) obducatur.

§. 20.

His modo memoratis symptomatibus singulatim, vel simul incedentibus mutatur ægrotantium facies; concidunt oculi, nitore solito exstincto, vel assiduo hos circumvolvunt, nec in ullo objecto morantur. Insuper tanta irrequies urget, ut miseri semper seminudati, medioque corpore extra lectum pendentes inveniantur. Auget tetricitatem morbi, ingruens hoc horribile symptoma, quo amor paternus conjugalisque, et flagrans inconcessumque amatoris desiderium, (quæ omnia ineffabili dulcedine animis blandiri solent) in fastidium horroremque vertitur; quin immo illius adspectum fugiunt perhorrescuntque, in cujus consiliis olim maximam fiduciam collocarunt, qui solatio labantes eorum animos erexit, et quem plus parentibus, conjugibus amatoribusque dilexere. — Talis est illorum conditio, qui febri flava corripiuntur.

1) Primus fui qui demonstravit, bilem, quæ postea in hepate secernitur, prius jam in sanguine formari. Vide Dissertationem meam, de chemiæ utilitate ad theoreticam et practicam medendi artem. Gadibus 1795.

§. 21.

Non describturus sum nunc varias medendi methodos, quas ad curandam hanc febrim tentavimus, eo minus illas, quæ ab aliis auctoribus propositæ fuerunt. Solummodo hanc fusius enarrare decrevi, quam experientia me ut optimam docuit, et quæ summo cum fructu, secundum judicium omnium medicorum hujus urbis, adhibita fuit.

§. 22.

Momento quo medicus certus factus est, morbum, quem coram habet, febrim flavam esse, diligenter ei symptomata investiganda sunt, cum quibus malum exorsum est; porro quoque accurate tempus observandum, quod jam a primo febris insultu prætergressum est. Ambæ hæ conditiones ideo sedulo perscrutandæ sunt, quia certam medendi viam monstrant magnumque momentum afferunt ad curam feliciter efficiendam.

§. 23.

Aegrotans qui medici opem efflagitat in quatuor sequentibus morbi conditionibus versari potest. Nempe 1mo in febris initio regularibus symptomatibus concomitatæ. 2do Prætergressis quidem jam duobus primis

mis diebus, sed febris cum symptomatibus regularibus ingressa est. 3tio morbus adhuc in exordio est, symptomata autem simul incedentia ad irregularia pertinent. 4to Secundo morbi die jam exacto et symptomata, jam ab initio irregularia fuerunt

§. 24.

In quibuscunque his quatuor morbi conditionibus ægrotans deprehendatur, semper medicum duabus sequentibus indicationibus satisfacere oportet, primæ: evacuare bilem corruptam præcipue in visceribus abdominalibus stagnantem, ad quem finem emetica, quæ simul alvum movent, in usum vocanda sunt; secundæ: vires vitales erigere, quod stimulantibus remediis perficitur.

§. 25.

In primo casu: *si æger in febris initio versatur et symptomata regularia sunt*, nulla remedia adhibenda, donec febrilis horror plane evanuit, elapsa tunc decima vel etiam decima quarta hora, qua morbus initium cepit, emeticum antimoniale porrigendum, quod sequenti modo præscribitur:

℞. Tartari emetici gr. ij.
Cremor. tartar. ʒ j.
Solve in
Aq. commun. ℔ j.
M. D. S.
omni ¼ horæ cochlearia duo.

Quæ mixtura continuatur, donec conatus oboritur vomendi; hoc facto multam aquam tepidam bibi jubemus, qua largus insequitur vomitus; si hoc non fit, in eadem insistendum usque dum effectus votis respondet.

§. 26.

Hoc remedium non solum ventriculum exonerat alvumque movet, sed etiam transpirationem per totam corporis superficiem auget. Præstat igitur in hujus usu, minori quidem copia, e. g. omni hora cochlearium, etiam tum insistere, cum jam largus vomitus insecutus est; quo sudor lenis assidue sustinetur.

Si autem parva hæc dosis adhucdum vomitum vel alvinam excretionem promovet, tunc plane illo abstinendum.

§. 27.

Momento, quo evacuationes desiere, jusculum carnis ægrotanti præbendum, et post unam et dimidiam horam drachma pulveris corticis peruviani aqua diluti exhibenda. Post horam et dimidiam iterum jusculum, et æquali temporis spatio eadem dosis corticis. Vel, quod idem est, omni tertia hora pulvis ex cortice peruviano et medio tempore jusculum carnis.

Sic per tres pluresque dies continuandum, donec medicus videt, remedia effectum desideratum præstasse.

§. 28.

Sunt multi, quorum ventriculus substantiam corticis non digerere queat; talibus ægrotantibus tinctura corticis præscribenda, de qua vasculum unum eodem ordine porrigendum, quem in usu substantiæ proposuimus.

§. 29.

Si insultus febriles certa redeunt periodo, convenit quidem corticis substantia, imminuenda autem dosis remissionis tem-

po-

pore. — Quod etiam de tinctura intelligendum, si ventriculi debilitas substantiæ usum recusat.

§. 30.

Dantur ægrotantes, qui nulla siti laborant, contra autem alii, qui hoc symptomate semper cruciantur, sed cum bibere incipiunt, jam nausea potus insurgit ita, ut jure dicere possimus, sitim a pharyngis siccitate nasci. Ad hanc fugandam præscribimus aquam cum cremore tartari acidam factam elducatamque sacharo, aut unciam unam oxymelis simplicis duobus aquæ libris adjicimus, vel aquam exhibemus cum succo citri coctam, vel cum uncia pulpæ tamarindorum &c. &c.

§. 31.

Necesse est, ut per totum morbum venter apertus servetur, quo motus peristalticus augetur, quod enemata ex aqua marina præstant. Remedium sane egregium, quod intestinorum actionem promovet, nullamque moram saburræ in primis viis stagnanti permittit, et quod se fortiter adversus motum antiperistalticum opponit.

§. 32.

§. 32.

Aliquando clysmata ex aqua maris sola adhiberi possunt; si autem hisce nimis canalis intestinorum irritatur, tunc aqua communi miscenda sunt, cujus copia augetur imminuiturque secundum ægrotantis conditionem medico probe investigandam.

Hæc enemata bis de die injici solent; si autem vomendi conatus nimis urgent, tunc etiam quater vel amplius nychthemeri spatio in usum vocari possunt.

§. 33.

Non raro fit, ut ægrotantes carnis jusculum abhorreant; in hoc casu licet iis panem semilagineum vel alium gratum levemque cibum concedere.

Cum juscula carnis porrigantur, medicum attentum esse oportet, ne nimis crassum adipatumque, et rursus ne nimis tenue sit.

§. 34.

Vinum quoque ægrotantibus concedi potest, quod in jusculo aut postea, sicut illis libet, bibere possunt.

§. 35.

§. 35.

Præterea ægrotanti, momento quo china uti incepit, sinapismata ad pedum plantas applicanda sunt. Locale hoc irritans remedium non solum cephalalgiam tollit, liberiusque reddit cerebrum, sed etiam nervorum vim excitat actionemque vasorum promovet.

§. 36.

Aliquando fieri solet, ut ægrotantes primis tribus quatuorque morbi diebus largam bilis copiam vomendo ejiciant; in hoc casu multam aquam tepidam exhibemus ad vomitum faciliorem reddendum; qua methodo nonnulli perfecte ab hac epidemica febri liberati fuerunt. Nunquam autem in tali rerum conditione enemata ex aqua marina sunt negligenda; quæ motum antiperistalticum intra limites coercent.

§. 37.

Si moderatus fuit morbi assultus, ægrotantesque mox medici auxilium imploravere, tunc remedia hucusque memorata sufficere solent ad malum debellandum.

§. 38.

§. 38.

Sane nil jucundius esse possit medenti, nilque felicius ægrotantibus, quam si contagiosus hic morbus symptomatibus modo enarratis comitatus supervenit, remediaque effectus, quos ab illis desideramus, præstant. Multoties autem febris non tali bono auspicio ingruit, quia symptomata, quibus comitatur, medenti timorem incutiunt ægrumque præcipitem agunt in vitæ periculum.

§. 39.

Ad talia pertinent; vomitus niger et diarrhœa ejusdem indolis. Hisce apparentibus, tinctura corticis in usum vocanda, cui adjungendus liquor anodini mineralis Hoffmanni vel spiritus nitri dulcis, tali modo:

℞. Tinctura corticis peruviani ℔j.
adde
Liquor. anodini mineral.
. vel
Spirit. nitr. dulc. ʒj.
M. d. u.

Si autem nimium vitales vires prostratæ sunt, tunc ætherum vitrioli hisce præfetimus.

Ur-

Urgente autem vomitu crebro vel si debilitas magna est, tunc sequentia ordinamus:

℞. Extract. opii aquos. gr. ij.
Tinctur. cortic. peruvian. ℥ vj.
Extract. cortic. peruv. ʒ iij.
Syrup. cort. aurantior. ℥ j.
M. d. s.
omni bihorio duo cochlearia.

Quae mixtura continuanda, donec vomitus cessat.

Loco syrupi corticum aurantiae syrupus de meconio mihi in usu est, cui adhuc adjicere soleo drachmam aetheris vitrioli.

§. 40.

Postquam vomitus plane desiit, praestat aegrotanti jusculi parvam copiam vel alterius nutrientis liquorem omni hora praebere. Nec enemata ex aqua marina sunt negligenda, quae saepe adhibita motum peristalticum promovent.

§. 41.

Si aegrotantes singultu laborant, eadem mixtura egregiam opem fert. In nostro nosocomio sequens medicina hisce ordinari solet:

℞.

℞. Tincturæ cortic. peruv. ℥ vj.
Extracti ejusdem ℥ ß.
Tincturæ Thebaic. ʒ ß.
Syrup. cort. aurantior. ℥ j.
M. D. U.

Quæ mixtura secundum ordinem, quem §. 40 proposuimus, exhibetur.

Si juvat hanc fortiorem reddere, tunc aliquas guttas, e. g. duodecim, olei ætherici cinamomi, huic adjicere possumus.

§. 42.

Pro potu concedimus vinum aqua mixtum, ita ut duas uncias vini duobus aquæ libris addamus.

§. 43.

Ut magis adhuc vitæ vires erigantur sinapismata 1) primo ad suras, et postquam ibi vim eorum exercuere, ad alias corporis partes applicamus. Potens hoc stimulans remedium plerumque in tali morbi conditione vesicatoriis præferebamus. — —

§. 44.

1) Sinapismata Malagæ fere in quavis domo conficiuntur, ex fermento panis acidi, aceto, vini et seminibus sinapis. Si acriora desiderantur, aucta aceti et seminum sinapis copia, hisce aliqua Frustula allii adjici solent.

§. 44.

Si autem omnibus hisce ſtimulantibus remediis vomitus non mitigatur, vel ſi ſingultus frequens omnem deglutitionem impedit, tunc duplex doſis horum modo memoratorum medicamentorum enematibus injicienda eſt, obſervatis tamen omnibus cautelis, quas commendavimus ſi per os ſummuntur.

Præterea ſuademus in tali rerum conditione, ut ægrotantes cibum quem appetunt, maſticent ſuccumque deglutiant; quod ſæpe efficax deprehenſum fuit. — —

§. 45.

Non raro ægrotantes fluxu ſanguinis ex oris cavo vel gingivis prodeunte laborant, aut fœminis, hac febri correptis, magna uteri hæmorrhagia ſupervenit. Contra profluvium cruentum ex oris cavo vaginaque convenit aqua acido ſulphurico mixta adjecto ſyrupo de malis punicis. Ad hæmorrhagiam gingivarum autem arcendam augeri debet acidi ſulphurici copia, cui dein eundem ſyrupum de malis punicis addere poſſumus; qua mixtura ſæpe per diem ægrotantibus utendum ad oris collutionem.

§. 46.

Contra convulſiones atroceſque dolores et vomendi nimia conamina illa mixtura adhibenda eſt, quam ad vomitum nigrum tollendum ordinavimus. Sequens medicina etiam præſcribi poteſt, quam olim ordinavi et nunc quoque ægrotanti præbeo decimo ſeptimo morbi die, atque jam per duodecim dies ſingultu laboranti, cui tamen medendi optima mihi ſpes affulget. Præſcribitur tali modo:

℞. Extract. opii. gr. vj.
ſolve in
Aq. fænicul. ℥ vj.
adde
Aetheris vitrioli ʒ jß.
Syrup. menth. ℥ j.
M. d. ſ.
Omni hora cochlearium.

Quæ continuanda, donec vomitus ceſſat, et etiam poſtea adhuc de eadem mixtura omni ſecunda tertiave hora cochlearium porrigendum eſt, ut relapſus in priſtinum malum præcaveatur.

§. 47.

Lubenter etiam his ægrotantibus permiſi vinum, quantum illis placuit, et faciles

les cibos immo et carnem, ut sustineatur cordis arteriarumque vigor, et vires vitales sufficiant ad flavum illum colorem in corporis superficiem expellendum.

§. 48.

In secundo casu ubi *morbus stipatus est symptomatibus regularibus, duo autem febris dies jam prætergressi sunt*, tunc non amplius emetica locum habent, sed statim ad corticis usum (in substantia vel tinctura sicuti res postulat) properandum; junctis tamen his remediis, quæ alvum leniter sollicitant.

§. 49.

Semper corticis substantia eligenda, si febriles insultus regulari typo incedunt, et vires ventriculi ad hanc digerendam sufficiunt. Methodus præscribendi sequens est:

℞. Cortic. peruv. ℥j.
Cremor. tartar. ʒjj.
Bene invicem trita, divide in 6 partes æquales.
D. u. f.
Omni ʒ horio pulvis.

Bene attendendum ne cremor tartari nimis alvum moveat; ſi hoc ſit, ſtatim omittendus et cortex ſolus adhibendus eſt.

§. 50.

Si ventriculus autem nimis debilis eſt, vel ſi vomendi conatus urgent, tunc tinctura corticis exhibenda, quæ ſic præſcribitur.

℞. Tincturæ cortic. peruv. ℔ ij.
Vini emetici ℥ ij.
M. d. u.

Providendum, ut in omni vaſculo hujus mixturæ, quod omni bihorio vel trihorio, uti neceſſe eſt, porrigitur, ſexta pars vini emetici inſit; quæ medicina continuanda, donec medicus judicat, effectum deſideratum præſtitiſſe; hoc facto, omiſſo vino emetico, in uſu ſolius tincturæ inſiſtendum eſt.

Idem de ſubſtantia intelligendum, ſi huic vinum emeticum adjungitur.

§. 51.

Sunt qui ſubſtantiæ tincturæve corticis loco cremoris tartari vel vini emetici pulpam tamarindorum, mannam, aut aliud lene eccoproticum addere ſolent. Attamen

vi-

vinum emeticum vel cremor tartari magis in uſu ſunt, meliorque effectus ab his exſpectari poteſt.

§. 52.

Enemata ex aqua maris ſola, vel aqua communi aut aceto vini mixta, methodo ſupra enarrata, quoque in hoc caſu adhibenda ſunt. Sic et res ſe habet cum ſinapismatibus, quæ ad vitales vires erigendas, ad pedum plantas, ſuras etc. applicanda ſunt.

§. 53.

In tertio caſu, *ſi medicus ægrotantem quidem morbi initio deprehendit, ſymptomata autem quæ ſimul incedunt ad irregularia pertinent*, ſequens emeticum oleoſum tali modo præſcribi oportet:

℞. Oxymel. ſquillitic.
Olei amygdal. dulc.
aa. ℥ jj.
Probe miſcendo d. u.
S.
Omni quadrante parte horæ cochlearia duo.

Momento, quo ægri deglutito hoc emetico nauſeas conatusque vomendi percipiunt, multam aquam tepidam eos bibere oportet, quam facilis inſequitur vomitus. Cavendum tamen ne hoc emetico nimis debilitetur ægrotans, quia vires ſemel proſtratæ triſtem morbi eventum portendunt.

§. 54.

Ceſſante vomitu ægrotanti carnis juſculum et inſuper cortex (non in ſubſtántia ſed in tinctura) præbendus, cui adhuc lene purgans, e. g. cremorem tartari aut tamarindorum pulpam adjungere poſſumus. Cum autem hæc leviora purgantia nondum alvum ſolicitent, tincturæ corticis ſalem mirabilem glauberi vel tartarum ſolubilem addimus, donec venter ſat apertus eſt. Omnimodo autem præcavendum, ne diarrhœa inſequatur.

§. 55.

Nunquam etiam in hoc morbi ſtatu clysmata ex aqua marina vel pura vel aqua communi, aceto vini aut oleo mixta, ſunt negligenda. Sic et ſinapismata quæ adhuc majoris momenti ſunt, in caſu de quo nunc agimus, quam in aliis hujus febris condi-

tio-

tionibus. Applicanda ſunt ad ſuras, lumbos, brachia etc. etc.

§. 56.

Licet quoque in tali febris ſtatu veſicantibus loco ſinapismatum uti, quæ ut rubefacientia adhibentur. Si inſuper ægrotans obeſus eſt, atque ſufficientibus viribus præditus, tunc aliqua corporis pars eligenda in qua cantharidum emplaſtrum hærere poteſt, usque dum veſica nata eſt, quæ dein aperitur et irritantium remediorum ope in ſuppuratione ſuſtinetur. Non neglectis tamen aliis veſicatoriis, quæ ad cæteras corporis partes, uti rubefacientia applicantur.

§. 57.

Si ægrotantes magna inquietudine, vel anxietate, aut doloribus, aut vomitu nigro fuscove etc. excruciantur, tunc mixtura convenit, quam in primo caſu deſcripſimus, et quæ conficitur ex media libra tincturæ corticis peruviani cum uncia dimidia hujus extracti, cui dein additur drachma dimidia laudani liquidi, et uncia ſyrupi corticum aurantiorum. Exhibenda eſt hæc medicina quidem ad normam quam in primo

mo caſu propoſuimus, attamen nunc imminuta nunc aucta doſi, ſicuti ſymptomatum vehementia hoc efflagitat.

§. 58.

Non raro fit, ut ægrotantes urinam mittere nequeant; hoc ſymptomate ingruente diligenter medico examinandum an ideo eveniat, quia plane abolita eſt lotii ſecretio, vel quia ſolummodo deeſt ſecernendæ urinæ poteſtas; hoc jam malum eſt, primum autem lethale.

§. 59.

Urinæ ſecretio plane abolita dignoſcitur: ſi ægrotans nullos mingendi conatus percipit, et regio hypogaſtrica flaccida tangitur medicusque nullam tenſionem in regione veſicæ deprehendit, et ægrotans nullos dolores attactu ſentit. His ſignis apparentibus, fere nil pro miſero moliendum eſt. — — —

§. 60.

Si autem ob virium defectum vel veſicæ debilitatem urina retinetur, tunc ægrotan-

tantes mingendi conatu laborant, hypogastrica regio nunc magis nunc minus tumet, et attactu dolor percipitur. In hoc casu lotium catheteris elastici ope exiguo labore extrahi potest. Licet etiam antea sequentem mixturam tentare:

℞. Opii puri grana ij.
Tinctur. cortic. peruv. ℥ ij.
Aetheris vitrioli ʒ jß.
Syrupi de meconio ℥ j.
M. d. ſ.
Omni hora cochlearium,

donec urina prodit. Hac autem brevi tempore nondum insequente, mox ad catheteris elastici usum, ut certissimum remedium, properandum.

§. 61.

Pro potu post prandium emulsio amygdalarum cum camphora, nitro et syrupo de meconio exhiberi potest. Modus hanc praescribendi sequens est:

℞. Emulsionis amygdalar. ℔ j.
Camphoræ
Nitri puri *aa* ʒ j.
Syrupi de meconio ℥ j.
M. d. s.

Huic emulsioni etiam drachma spiritus nitri dulcis, vel ætheris vitrioli adjici potest.

§. 62.

In quarto casu: *ubi morbus cum irregularibus symptomatibus ingressus est, et medicus tunc demum vocatur exactis jam duobus diebus*, tota medendi methodus sicut in tertio casu locum habet, excepto tamen emetico oleoso, quia ad tales evacuationes vires non amplius sufficiunt; sed tincturæ corticis adhuc addi potest vinum antimoniale uti in secundo casu, vel lene purgans, quod post emeticorum usum in tertio casu ordinavimus.

§. 63.

Non raro fit, ut ægrotantes omnem medicinam respuant, vel propter ventri-

culi

culi debilitatem nullum medicamentum ferre queant. In tali rerum conditione remedia clysmatibus injicienda sunt, quæ autem duplicem copiam hujus medicaminis requirunt, quod ore ingestum fuisset.

§. 64.

Nec minus opus est, quamquam medicus pro certo habet, malum jam plane subactum esse, ut roborandi ventriculi causa adhucdum in usu tincturæ corticis, interjecto aliquarum horarum intervallo, insistatur, donec ægrotans pristinum corporis vigorem recuperavit.

§. 65.

Cervisiæ usus adeo salutaris fuit illis, qui Gadibus ex hac epidemica febri convalescebant, et etiam hic denuo experientia confirmatum vidimus, jure hunc potum in convalescentia magni faciendum esse.

§. 66.

Hæc sunt symptomata, quæ in epidemia, de qua nunc sermo fuit, apparuerunt, atque remedia, quæ sæpe hoc exi-

tio-

tiosum malum in melius mutarunt. Nam alia symptomata, quæ fortuito huic febri obveniunt, notis artis medendi subsidiis pertractantur, ideo non opus est, ut nunc de his particulariter agam; hunc laborem in opportuniorem occasionem differo.

FINIS.

Joannes Emanuelis ab Arejula.

Don Petrus Truxillo,
Præses.